

**Dziecko i jego dzieciństwo
w perspektywie
naukowego poznania
i doświadczania rzeczywistości**

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
SERIA PSYCHOLOGIA I PEDAGOGIKA NR 162

WYDAWNICTWO
NAUKOWE

POZNAŃ 2011

Katarzyna Segiet

**Dziecko i jego dzieciństwo
w perspektywie
naukowego poznania
i doświadczania rzeczywistości**

Studium pedagogiczno-społeczne

ABSTRACT. Segiet Katarzyna. *Dziecko i jego dzieciństwo w perspektywie naukowego poznania i doświadczania rzeczywistości. Studium pedagogiczno-społeczne* [Child and Its Childhood Period in the Perspective of Scientific Cognition and Experiencing Reality. A Pedagogical and Social Study]. Poznań 2011. Adam Mickiewicz University Press. Seria Psychologia i Pedagogika nr 162. Pp. 368. ISBN 978-83-232-2326-9. ISSN 0083-4254. Text in Polish with a summary in English.

The world in which children happen to live and develop today is a source of many joyous events, but also of many sad ones, changes and challenges on global scale. Many a time it makes them face difficult situations which are still incomprehensible to them. Considerations contained in this book show problems with which they have to grapple everyday and which are a part of their philosophy of life. We consider a child as an active subject in its own life environment together with its inner emotions, dreams, experiences and feelings, which fundamentally shape its social identity. If childhood determines everything that is most important for a child, then "we", the adults are responsible for the development and education of the young generation. We should take care to provide favourable conditions for our children to live. It is worth emphasising that in spite of differences in convictions on the subject of childhood in each society, the world of adults should undertake tasks for the sake of children, and the world of adults has a duty to satisfy their needs, respect their rights and their separate, although still not independent status.

Katarzyna Segiet, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Studiów Edukacyjnych, ul. Szamarzewskiego 89, 60-568 Poznań

Recenzent: prof. dr hab. Ewa Jarosz

Publikacja dofinansowana przez Rektora Uniwersytetu im Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Wydział Studiów Edukacyjnych UAM

© Katarzyna Segiet 2011
This edition © Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2011

Projekt okładki i stron tytułowych: Ewa Wąsowska

Redakcja: Marzenna Markowska

Redakcja techniczna: Dorota Borowiak

Łamanie komputerowe: Eugeniusz Strykowski

ISBN 978-83-232-2326-9

ISSN 0083-4254

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

UL. FREDRY 10, 61-701 POZNAŃ

www.press.amu.edu.pl

Sekretariat: tel. 61 829 46 46, faks 61 829 46 47, e-mail: wyd nauk@amu.edu.pl

Dział sprzedaży: tel. 61 829 46 40, e-mail: press@amu.edu.pl

Wydanie I. Ark. wyd. 25,50. Ark. druk. 23,00.

DRUKARNIA UNI-DRUK, LUBOŃ, UL. PRZEMYSŁOWA 13

Spis treści

Wstęp	11
CZĘŚĆ PIERWSZA	
DZIECIŃSTWO JAKO KATEGORIA ANALIZY TEORETYCZNEJ. INTERDYSCYPLINARNE I WIELOWYMIAROWE UJĘCIE	17
Rozdział I	
Dziecko i dzieciństwo jako przedmiot naukowego dyskursu i refleksji antropologiczno-filozoficznej	19
Wprowadzenie	19
1. Wobec pytania: kim jest człowiek?	20
2. Antropologiczno-teologiczne podstawy okresu dzieciństwa	30
Podsumowanie	37
Rozdział II	
Dziecko i dzieciństwo w perspektywie historycznej – wędrówka idei	39
Wprowadzenie	39
1. Wiedza o dzieciństwie. Ewolucja idei dotyczących dziecka i dzieciństwa	40
2. Periodyzacja życia człowieka a pojmowanie dzieciństwa w ujęciu historycznym ..	56
Podsumowanie	60
Rozdział III	
Rozwowe aspekty dziecka i dzieciństwa w naukach psychologicznych. Znaczenie dzieciństwa w biografii człowieka	61
Wprowadzenie	61
1. Psychologia rozwojowa dziecka. Pierwsi teoretycy i idealisci psychologii dziecka ..	63
2. Wybrane koncepcje i teorie rozwoju dziecka. Teoria ekologii humanistycznej Urie Bronfenbrennera	70
3. Stadia rozwoju dziecka – główne kryteria i koncepcje	82
Podsumowanie	86
Rozdział IV	
Dziecko i dzieciństwo przedmiotem zainteresowań nauk socjologicznych. Znaczenie procesów socjalizacyjnych w kształtowaniu osobowości dziecka	87
Wprowadzenie	87
1. Socjalizacja i analiza procesu socjalizacji (uspołecznienia) dziecka w okresie dzieciństwa	90
2. Stadia socjalizacji w pierwszym etapie życia człowieka	111
Podsumowanie	113

Rozdział V	
W kręgu problematyki dziecka i dzieciństwa w kontekście nauk pedagogicznych	115
Wprowadzenie	115
1. Wizja dziecka i dzieciństwa w diachronii ujęć koncepcji wychowania	117
2. Dziecko i dzieciństwo jako problem badawczy polskiej pedagogiki społecznej. Tradycyjne i współczesne przedstawienie problematyki	128
3. Kwestia proklamowania praw dziecka i ochrony dzieciństwa: od teorii do praktyki	139
Podsumowanie	160
CZĘŚĆ DRUGA	
ZAŁOŻENIA TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE BADAŃ. WYBRANE ASPEKTY ŚWIATA PRZEŻYWANEGO Z PERSPEKTYWY BADANYCH DZIECI	163
Rozdział I	
Podstawy metodologiczne badań własnych	165
Wprowadzenie	165
1. Kluczowe pojęcia oraz pola dociekań naukowych dotyczące dziecka i dzieciństwa ..	165
2. W poszukiwaniu podstaw analizy teorii środowiska życia dziecka	179
3. Przedmiot, problematyka badań, cele, metody i źródła danych	192
Rozdział II	
Socjografia dzieciństwa. Opis i analiza warunków (psychospołecznych i kulturowych) kształtujących obraz dzieciństwa	214
Wprowadzenie	214
1. Familializacja dzieciństwa. Warunki życia i rozwoju badanych dzieci w rodzinie ..	215
2. Instytucjonalizacja dzieciństwa. Szkoła i życie szkolne dzieci	243
3. Mediatyzacja dzieciństwa. Psychospołeczne i kulturowe warunki rozwoju dzieci ..	263
Podsumowanie	273
Rozdział III	
Dzieciństwo w narracjach dzieci	277
Wprowadzenie	277
1. Dziecięce wspomnienia życia rodzinnego	278
2. Szkoła w strukturze doświadczeń codziennych dziecka	290
3. Dzieciństwo przyjazne dziecku – marzenia i oczekiwania dzieci	296
Podsumowanie	301
Rozdział IV	
(Re)konstrukcje codzienności dziecięcej z perspektywy badanych dzieci (wybrane elementy biografii dziecka)	302
Wprowadzenie	302
1. Treść dzieciństwa w percepcji badanych dzieci	303
2. Tendencje i uwarunkowania nastawień dzieci w odniesieniu do własnego życia i dzieciństwa	319
3. Obraz dzieciństwa w kontekście przeżyć i wspomnień badanych dzieci	325
Podsumowanie wyników badań i wnioski końcowe	333
Zakończenie	338

Bibliografia	340
Spis tabel	364
Spis schematów i wykresów	366
Child and Its Childhood Period in the Perspective of Scientific Cognition and Experiencing Reality. A Pedagogical and Social Study (Summary)	367

*Dzieciństwo to czas,
kiedy świat jest wielką podróżą*

** * **

*Dom dziecka jest tam,
gdzie śpiewa jego dusza*

